

potest per modum congruentis dispositionis; ergo, licet talis actus secundum connaturalem et debitum ordinem exigatur, non est cur simpliciter sit necessarius in ordine ad absolutam potentiam. Probatur consequentia, quia potest Deus inducere formam in materia sine connaturali dispositione, eo quod nulla contradictione inde sequatur, quia, etiamsi dispositio desit, habere poterit forma suum effectum formalem; quod in praesenti fortius procedit, quia talis actus ad summum esse potest dispositio moralis, ut dicimus libro sequenti; in tali autem dispositione non potest cum fundamento cogitari tanta necessitas, ut implice contradictionem sine illa formam infundi. Potestque hoc ex his quae jam Deus fecit, persuaderi. Nam dispositio propria et connaturalis, ut peccatori infundatur gratia, erat contritio, et ad amicitiam ineundam erat dilectio Dei super omnia, et nihilominus Deus in sacramento non requirit illam quasi connaturalem dispositionem, sed cum sola attritione gratiam infundit. Et licet inter attritiones, ea quae supernaturalis est sit magis proportionata, et ideo de lege postuletur juxta veram doctrinam, nihilominus non desunt qui naturalem retractationem peccati censeant sufficere, quod licet de facto admittendum non sit, non videtur dubium quin sit possibile, si Deus velit. Cur enim qui primam et connaturalem dispositionem mutavit respectu sacramenti, non posset etiam secundam et minus proportionatam mutare respectu suee absolutae potentiae et voluntatis? Hinc ergo ulterius concludimus, etiam sine ulla dispositione, ac proinde sine ullo praevio actu, posse Deum habitum gratiae infundere. Tandem confirmatur haec pars, quia etiam de facto nullus simultaneus actus necessarius est, quia sufficit praeterita attritio, ut in aliquibus casibus paulo antea enumeratis; ergo, etiamsi non praeesserit talis actus, poterit idem habitus infundi de potentia absoluta. Probatur consequentia, quia actus praeteritus attritionis nullam dispositionem physicam in voluntate reliquit, sed ad summum moralem, ex lege Dei requirit, et quasi in ejus acceptatione manentem; haec autem non potest cogitari ita necessaria, ut non potuerit Deus sine illa habitum gratiae infundere.

19. *Dubium suboritur.* — Hactenus vero solum probatum est qualitatem gratiae posse infundi peccatori, nullum actum aliquo modo peccato contrarium habenti; nondum tamen in nostra sententia probatum relinquitur,

posse illam gratiam sic infusam excludere peccatum, cum nos dixerimus posse hunc effectum de potentia absoluta separari a gratia, et a primario effectu ejus. Unde posset quis dicere tunc separari, quia illud peccatum, quamdui non est factum involuntarium, non est expellibile, nec separabile a tali voluntate. Neque rationes, quibus nos probavimus gratiam posse infundi peccatori sine prævio actu, amplius probant. Nam illæ quae fundantur in aliquo exemplō, quod de facto invenitur, semper supponunt aliquem actum perfectum vel imperfectum, præsentem vel præteritum, sufficientem, ut ratione illius, et præcedens peccatum factum sit involuntarium, et gratiae susceptio voluntaria sit; unde, licet recte de facto procedant de infusione gratiae etiam excludentis peccatum, non recte quoad hoc secundum applicantur quoad quæstionem de possibili, cum in ea supponatur nullam factam esse mutationem in peccato commisso quoad rationem voluntarii. Aliæ vero rationes, quae tantum de possibili ostendunt non repugnantiam, ad summum procedunt de infusione gratiae secundum se, et quoad primarium effectum ejus positivum, non vero convincent quoad hunc secundarium effectum propter virtualem adhesionem voluntatis, seu rationem voluntarii, quae semper in peccato manet.

20. *Deciditur.* — Ostenditur primo resolutionis. — Secundo. — Tertio. — Nihilominus ex illo principio probato, quod habitus gratiae possit peccatori sine actu ejus infundi, recte consequitur per illum habitum sic infusum posse etiam expelli peccatum. Primo, quia gratia habitualis de se est integra, et sola forma justificans perfecte; ergo per se sola et sine adjutorio (ut sic dicam) alicujus actus, est sufficiens ad sanctificandam animam, et mundandam illam a culpa peccati, alioquin esset valde diminuta et imperfecta justitia. At vero quilibet forma indita et inherens statim habet totum suum effectum, tam primarium quam secundarium sibi connaturale, nec potest impediri a forma contraria, sed potius illam expellit; ergo id præstat gratia sic infusa peccatori. Secundo, id amplius declaratur explicando rem ipsam in nostra sententia, quia gratia connaturaliter expellit peccatum, quia connaturaliter habet conjunctam remissionem Dei; sed Deus in eo casu infundendo gratiam, non cogitur negare gratiae id quod ex natura rei illi debitum est; ergo potest infundere illam ex voluntate efficaci condonandi, et remittendi peccatum; ergo hoc satis est

ut gratia infundatur cum suo effectu, non tantum primario, sed etiam secundario expunctionis peccati. Probatur consequentia, tum quia voluntas Dei est efficax, et ideo fieri non potest ut Deus infundat gratiam ex voluntate remittendi peccatum, et quod peccatum maneat; tum etiam quia gratia nullo modo esset forma sufficiens ad expellendum peccatum, neque primario, neque secundario, cuius oppositum ostendimus. Unde argumenter tertio, quia, licet peccatum sit voluntarie a peccatore commissum, non repugnat absque illius voluntate remitti, dummodo voluntas ejus actu non peccet. Ergo potest expelli per solam habitualem gratiam, sive id fiat per solam physicam informationem ejus, ut alii volunt, sive fiat per eam, ut procedentem a voluntate Dei condonantis et remittentis offensam, juxta modum connaturalis talis formæ, ut nos credimus. Quomodo cumque enim talis remissio fiat, necessarium est fateri peccatum non tolli sine remissione Dei, et ideo necessarium est etiam probare posse Deum remittere peccatum voluntarie commissum, sine concursu voluntatis ejus qui illud commisit. Et in hoc puncto, ut existimo, tota haec difficultas consistit. Probatur ergo antecedens, quia commissio peccati pendet per se a libera voluntate peccatoris, est enim proprium opus ejus; remissio autem peccati non est opus peccatoris, sed Dei, et ideo per se non pendet a voluntate peccatoris; ergo potest remissio efficaciter fieri a Deo, etiamsi illa remissio non sit peccatori voluntaria.

21. *Alterum fundamentum pro tertia ratione.* — Secundo probatur idem antecedens, quia, eo ipso quod peccator cessat omnino ab actu peccandi, status peccati seu habituale peccatum jam non est illi voluntarium actualiter, nec etiam virtualiter, quia virtuale voluntarium non est sine aliquo actuali voluntario, in quo virtute contineatur, nec etiam dici potest moraliter voluntarium quasi interpretative, quia hoc non invenitur, nisi interveniente saltem omissione alicujus actus, quem possit quis et debeat habere; quae in praesenti non intervenit, quia peccator qui cessavit ab aliquo actuali peccato, non tenetur statim retractare illud, et ideo supponimus non tantum cessasse a priori peccato, sed etiam ab omni alio actuali mortali, sive commissionis, sive omissionis. Nullo ergo modo potest dici illud peccatum præteritum actu voluntarium, sed ad summum causaliter, et quasi habitualiter. At vero quod hoc

22. *Diluvuntur fundamenta oppositæ opinionis.* — Ad fundamenta ergo contrarie sententiae, respondetur imprimis ad D. Thomam, sufficienter intelligi secundum ordinariam le-

gem, ut Cajetanus et Ledesma illum explicarunt. Neque conjectura Soti est alicujus momenti, imo potest in contrarium retorqueri; nam sacramentum poenitentiae non solum non est necessarium de potentia absoluta, verum etiam nec de lege ordinaria ad remissionem peccati, quia s^epe sine sacramento remittitur. At inquit Soto sine sacramento in re vel in voto non posse remitti. Sed contra hoc instatur, tum quia D. Thomas loquitur de sacramento in re suscepto, ut ex littera patet; tum etiam quia non loquitur solum de justificatione, quae nunc fit in lege Evangelica, sed absolute de remissione peccati secundum se, quocumque tempore fiat, unde adducit in exemplum remissionem peccatorum Magdalena, et mulieri adulterae concessam, Luc. 7, et Joan. 8; et in argumento *Sed contra*, adducit promissionem factam per Jeremiam, cap. 48: *Si pœnitentiam egerit gens illa, etc.*, quæ absolute de remissione peccatorum facta est; at vero in hac generalitate loquendo, remissio peccati possibilis est sine sacramento poenitentiae, tam in re quam in voto, secundum ordinariam potentiam, et legem servatam a Deo aliis temporibus; poenitentiae autem virtus ita est necessaria, ut semper et in omni tempore non potuerit remissio peccatorum sine poenitentia obtineri. Unde cum hoc solum confirmet D. Thomas ex promissionibus et operibus Dei, profecto solam necessitatem de lege ordinaria probare intendit. Addo denique, etiamsi comparatio fieret inter necessitatem virtutis poenitentiae et sacramenti in re, vel in voto, adhuc esse magnum discrimen inter utramque necessitatem, etiam intra latitudinem legis, seu potentiae ordinariae. Nam sacramentum poenitentiae, tam in re quam in voto, est necessarium tantum ex lege Dei extrinseca, et mere positiva supra id quod ex natura rei necessarium videbatur; at poenitentiae virtus necessaria est ex intrinseca natura talis effectus, ita ut hæc necessitas dici possit intrinseca et innata, altera extrinseca et adventitia, et ideo hæc necessitas absolute et perpetua fuit, altera vero minime, sed in lege nova est addita; unde si nunc remitteret Deus alicui peccatum sine sacramento poenitentiae, tam in re quam in voto; per absolutam dilectionem aut contritionem, sine respectu ad sacramentum, esset quidem dispensatio in lege suscipiendo sacramentum vel confitendi talia peccata, non tamen esset proprium miraculum. Si autem justificaret adulterum, eique peccata præsertim personalia sine

ullo actu ejus dimitteret, esset non solum dispensatio in lege, sed etiam esset opus miraculosum, et præter naturam rerum. De hac ergo necessitate quasi intrinseca D. Thomas loquitur, et hanc optime probat discursu suo, non vero quod oppositum contradictionem implicet.

24. *Solutio prioris fundamenti.* — Ad primam rationem negatur minor, jam enim ostensum est rationem voluntarii non obstat quominus macula sine voluntate peccatoris deleri possit. Et ad rationem, quia, dum peccatum non retractatur, habet eamdem rationem moralem permanendi, negatur assumptum, quia, si a persona offensa remittatur, jam cessat moralis ratio permanendi. Unde licet habitus gratiæ præcise, et secundum physicam entitatem, vel informationem consideratus, non mutet moralem statum peccati commissi, et non retractati, tamen prout secum affert remissionem personæ offensæ, multum immutat moralem statum, seu permanentiam talis peccati. Hæc enim non est sola relatio ad actum præteritum; ex illa enim solum resultat denominatio peccatoris, quatenus tantum significat aliquando peccavisse, non tamen prout significat esse in peccato; sed ad hoc requiritur relatio ad peccatum commissum et a persona offensa non remissum. Et hæc relatio sufficit, sive peccatum sit a peccatore retractatum, sive non sit. Quia nec retractatio sufficit sine remissione, ut supra ostensum est, et in capite sequenti dicetur, nec, remissione interveniente, habere potest injuria moralem permanentiam, quæ necessaria est in termino illius relationis a qua denominatur homo esse in peccato. Unde non est necesse ad talem denominationem fingere aliquam adhæsionem formalem vel virtualem ad objectum peccati, habitualiter permanentem in peccatore, quia revera nulla est, et, licet esset aliqua, per habitualem justitiam sufficienter tolleretur, et idem est de quacumque privatione, ut in cap. 23 latius explicabimus.

25. *Solutio secundi.* — Ad secundam rationem, respondet imprimis ad summum probare habitualem gratiam non excludere totam rationem maculæ peccati physicam et moralem, æque primo et immediate per solam physicam informationem, non tamen probare quin illam possit excludere, saltem secundario, et consequenter quatenus habet adjunctam remissionem et condonationem Dei sibi debitam. Nam etiam de facto sola justitia

habitualis est forma excludens omnino maculam peccati dicto modo, sive id quod est morale in illa macula fundetur in privatione physica gratiæ, sive potius inducat illam; nam ad dictum modum formalis expulsionis parum hoc refert. Deinde vero addimus satis probabiliter dici posse, nunc de facto habitualem maculam peccati actionis principaliter fundari in carentia reali habitualis gratiæ, quatenus est propria privatio justitiae debitæ, propria voluntate inducta. Decrevit enim Deus statuta lege non remittere peccatum, nisi per formam gratiæ, et ideo, quamdiu privatio ejus durat, permanet etiam relatio ad peccatum commissum, ut moraliter permanens, et non remissum. Atque hac ratione, licet illa privatio gratiæ per actuale peccatum tanquam per causam efficientem moraliter ac demeritorie inducta fuerit, tamen, transeunte actione peccati, ipsa privatio durat, quia est permanentis formæ privatio, et consequenter ratione illius permanet etiam moraliter injuria illa, seu aversio per actuale peccatum commissa. Unde e contrario, ablata privatione illa per infusionem habitus, consequenter tollitur etiam macula moralis, quia ipsa gratia secum adducit remissionem Dei, saltem necessitate sibi conaturali.

26. *Solutio tertii.* — Ad tertiam rationem Soti, dato pro nunc toto antecedenti in bono sensu (nam in sequenti capite pressius examinandum est), negatur consequentia, quia sine concursu vel dispositione hominis potest Deus illum facere vere justum et sanctum, infundendo illi veram justitiam et sanctitatem, et mutando voluntatem ejus, non per actum ejus, sed per habitum illi infusum. Neque est eadem ratio de statu peccatoris, quia peccatum est proprium opus hominis, non Dei, et ideo non potest Deus hominem peccatorem creare aut facere, sed in peccato actionis homo sola sua actione potest se peccatorem constituere, in peccato vero originis tantum ex actione alicujus hominis constitui potuit. At vero statum justitiae et sanctitatis potest Deus facere in homine sine homine; imo semper ab ipso solo tanquam a proprio effidente fieri patet. Et quamvis ex lege ordinaria in natura rerum fundata, hoc non faciat Deus sine hominis dispositione, non est tamen necessitas dispositionis tanta, quin de absoluta potentia valeat Deus hominem ex peccatore justum, et a peccato mundum efficeret.

2. *Prima opinio absolute negans.* — In hoc ergo sensu est prima sententia, negans posse remitti peccatum sine habituali gratia infusa, etiam de absoluta potentia Dei. Ita videtur tenere Cajetanus 1. 2, quæst. 113, artic. 2, dub. ult., in quo contra Scotum disputat. Inclinat in eamdem sententiam Capreolus in 4, distinct. 1, alias distinct. 2, quæst. 2, artic. 3, ad argument. Scotti, contra 2 concl., cum formidine tamen, nam cum dixisset: Credo sine temeraria assertione hæc esse vera de potentia absoluta, statim addit correctionem: Tamen, ut securius loquamur, restringamus dicta et dicenda ad potentiam Dei ordinariam. Eamdem vero sententiam simpliciter defendit Valentia, tom. 2, disput. 8, quæst. 5, punct. 3, dub. ultim., licet in probationibus a Cajetano dissentiat.

CAPUT XXII.

UTRUM SINE HABITIBUS GRATIÆ, PER SOLOS ACTUS, POSSIT DEUS DE ABSOLUTA POTENTIA SUA PECCATUM MORTALE REMITTERE?